

IVANOVSKI proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii (č. 29908/11)

Rozsudek z 21. ledna 2016

Odvolání z funkce předsedy Ústavního soudu v důsledku lustračního řízení. V roce 2009 stěžovatel, který v dané době vykonával funkci předsedy Ústavního soudu, předložil lustrační komici prohlášení o nespolupráci se státní bezpečností na základě lustračního zákona z roku 2008, podle kterého byla spolupráce se státní bezpečností v letech 1944 až 2008 překážkou k výkonu veřejné funkce. Dne 28. září 2010 lustrační komise konstatovala, na základě dokumentů získaných ze státního archívu, že stěžovatel nesplnil podmínku pro výkon veřejné funkce podle lustračního zákona, neboť existovalo svědectví, že spolupracoval s tajnou policií po svém výslechu v roce 1964 v souvislosti se svým zapojením do nacionalistické skupiny fungující na vysoké škole. Ze spisů státní policie byl vyloučen v roce 1983. Před i během lustračního řízení vedeného proti stěžovateli probíhala divoká veřejná debata mezi vládními politiky a Ústavním soudem, ve které politici vážně kritizovali rozhodnutí Ústavního soudu zrevidovat, pozastavit a zrušit některá ustanovení lustračního zákona. Zejména, dne 24. září 2010, když lustrační řízení dosud běželo, předseda vlády zveřejnil otevřený dopis, ve kterém prohlásil, že lustrační komise zjistila, že člen Ústavního soudu spolupracoval se státní policií a stál za soudními rozhodnutími zrušit některé vládní legislativní reformy.

Stěžovatel požádal o přezkoumání rozhodnutí lustrační komise, ale jeho žádost byla správním soudem zamítnuta a stejně tak i jeho odvolání k Nejvyššímu soudu. V dubnu 2011 byl ze své funkce odvolán a vyloučen z možnosti zastávat veřejné funkce na dobu pěti let.

Před ESLP stěžovatel namítal, že pozitivní lustrační rozhodnutí nepřiměřeně zasáhlo do jeho práv zaručených článkem 8 Úmluvy.

ESLP nejprve uvedl, že rozhodnutí lustrační komise bylo zásahem do stěžovatelova práva na respektování jeho soukromého života. Šlo o zásah zákonný, opírající se o ustanovení lustračního zákona. ESLP též nepochyboval o tom, že zásah sledoval legitimní cíl ochrany národní bezpečnosti. K otázce, zda byl zásah též přiměřený k cílům, které sledoval, ESLP poznamenal, že vzhledem k evropským standardům by mělo být důležitým bodem pro vystavení pozitivního lustračního osvědčení skutečnost, že dotčená osoba spolupracovala se státní bezpečností dobrovolně. Podle vnitrostátního práva v tomto případě však se kompetentní orgány včetně soudů touto otázkou nezabývaly. Výsledkem bylo, že argumenty stěžovatele, že ke spolupráci se státní bezpečností nedal souhlas, byly odmítnuty jako irelevantní. Analýza vnitrostátních soudů případu stěžovatele tak nebyla dostatečně pečlivá k tomu, aby splňovala test nezbytnosti v demokratické společnosti. Jinými slovy, zásah do stěžovatelových práv nebyl přiměřený. Stěžovatel nebyl pouze odvolán z funkce, ale bylo mu zakázáno ucházet se o jakoukoli práci ve veřejném nebo akademickém sektoru po dobu pěti let, přičemž práce právníka v soukromém sektoru by neodpovídala jeho profesní kvalifikaci a zkušenostem, které by tak byly omezeny v rozsahu, jenž by výkon jeho profese naprosto negoval.

Kromě toho, lustrační zákon byl přijat nějakých šestnáct let poté, co stát přijal demokratickou Ústavu a jakékoli nebezpečí, které lustrované osoby mohly původně znamenat pro nově vybudovanou demokracii, se s přibývajícím časem významně snížilo. Z tohoto důvodu ESLP nemohl přehlédnout skutečnost, že přijímací řízení stěžovatele do řad bývalé tajné policie začalo v okamžiku, kdy byl ještě nezletilý. Ačkoli bylo pravdou,

že konstatování vnitrostátních soudů naznačovalo, že ve spolupráci pokračoval i po dosažení dospělosti, jeho kontakt se státní policií skončil nejpozději v roce 1983, tedy dvacet sedm let předtím, než bylo lustrační řízení zahájeno. ESLP nebyl přesvědčen o tom, že po takové době stěžovatel představoval hrozbu pro demokratickou společnost, aby mohla být omezení po dobu pěti let uvalená na jeho profesní život opodstatněna, stejně jako stigma spolupracovníka státní bezpečnosti, které jej může provázet i po delší dobu.